

בחיוב האב למול את בנו

הרב יצחק ארלנגר

כ"ט, שכתבו דחיוב האב למול לא הוי מעשהז"ג כיון דאין לה הפסק, ואי חיוב האב למול את בנו נפסק כשהבן נהיה גדול, שוב הוי מצוה שיש לה הפסק לאחר זמן וא"כ הוי מעשהז"ג.

והתוסי' במגילה כ'. תרצו על הקושיא אמאי צריך פסוק לפטור האם מלמול ולא פטרינן מצד מעשהז"ג, דכיון דיש חיוב כרת הוי"א, שתהיה חייבת גם במעשהז"ג. וקשה דחיוב כרת יש רק לערל עצמו כשלא מל ולא לאב שמבטל המצוה למול את בנו. כן מבואר ברמב"ם ריש ה' מילה "עבר האב או האדון ולא מל אותן ביטל מ"ע ואינו חייב. כרת, שאין הכרת תלויה אלא בערל עצמו" כו'.

ובדומה יש להקשות על הרמב"ם בשהמ"צ "שציונו לימול את הבן... וכתוב בתורה שהוא בכרת מי שמבטל מצוה זו..." ושוב קשה, דבאב שלא מל את בנו אין כרת.

ונראה לחדש בזה, דמצות הבן למול עצמו כשנהיה גדול ומצות האב למול את בנו הנלמדת מן הפסוק "וימל אברהם את יצחק בנו", אינם שני ענינים ומצוות נפרדות. עיקר המצוה מוטלת על הבן אלא שהאב נצטוה למלא את מקום הבן במצוה זו כשהבן קטן, וכשהאב מל את בנו הוי כאילו קיים הבן עצמו את המצוה. ואין אלו שתי מצוות אלא מצוה אחת. אלא שלא כבכל מצוות התורה

הרמב"ם פ"א מהלכות מילה כתב "כשם שמילת הבנים דוחה שבת כך מילת עבדים שהם נימולים לשמונה דוחה את השבת חוץ מיליד בית שילדה אמו עד שטבלה אעפ"י שנימול לשמונה אינו דוחה את השבת".

והראב"ד השיג שם "לא ידעתי מה הפרש".

והגר"ח זצ"ל באר את הרמב"ם והסביר אמאי אין מילת יליד בית שאמו לא טבלה דוחה את השבת "...דהא דמילה דוחה שבת הוא מחמת דין מילה שבגופו משא"כ בזה שעדיין הוא נכרי וחובת מילה שבו הוא מחמת הרב, שמחוייב למול יליד ביתו ומקנת כספו".

ודברי הגר"ח לכאורה אינם מבוארים, דמילת קטן בן ח' ודאי דוחה שבת אף דעתה אינו בר-חיובא מצד עצמו, וכל המצוה רק על האב שמחוייב למולו, וא"כ מ"ש יליד בית שרבו חייב למולו?

המני"ח דן במצוה ב' אי חיוב האב למול את בנו הוי גם לאחר שהבן כבר גדול ועיין שהוכיח מן הרמב"ם פ"ה מהלכות קרבן פסח ה"ה "כשם שמילת עצמו מעכבתו מלעשות פסח כך מילת בנו הקטנים ומילת עבדיו בין גדולים בין קטנים מעכבים" כו', ומבואר דבן גדול אינו מעכב וע"כ מטעם דאין מילתם מוטלת על האב.

ולפי"ז מקשה המני"ח על התוסי' קידושין

שקטנים לא התחייבו, כאן העמידה תורה את האב שיקיים את המצוה במקום ובשביל בנו הקטן.

ממילא מובן שזה הוי מ"ע שיש בה כרת. אמנם הכרת הוי רק בערל עצמו, ואב שלא מל את בנו אינו בכרת, מ"מ המצוה כבר הוי מ"ע שיש בה כרת ויש בה חומרא ככל מ"ע שיש בה כרת, גם כשהבן קטן והאב מקיים המצוה עבורו, דזו אותה מצוה. ומיושבים דברי תוסי' במגילה והרמב"ם בסהמ"צ.

ולפי הגדרה זו, לא שייך גם לפטור אם מלמול את בנה מצד מעשהז"ג וכמו שהקי' המנ"ח על דברי תוסי' קידושין כ"ט., דהמצוה יש לה הפסק כשיגדיל הבן, דבאמת למצוה אין הפסק דהאב מקיימה בשביל הבן ובמקומו עד שיגדיל ואחר שיגדל שוב חוזרת המצוה אליו. והמצוה מצד עצמה אין לה שום הפסק. אמנם אחריותו האישית של האב לקיום המצוה מוגבלת בזמן, אך עיקר החיוב של המצוה אין לו הפסק.

ולפי האמור אפשר אולי לתת טעם חדש בשיטת הריטב"א. דהריטב"א יישב את קושית התוסי' אמאי לא הוי אם פטורה למול את בנה מצד מעשהז"ג, דהפטור של מעשהז"ג זה רק במצוות שבגופה אבל כשהחיוב הוא למול את בנה אין זה בכלל הפטור של מעשהז"ג וצריך פסוק לפטור נשים.

ודבריו אינם מבוארים. דמה חילוק יש בין מצוה שבגופו למצוה בבנו.

ולדברינו דחיוב האב במילה הוא לקיים בשביל הבן את מצות המילה שלו ובאותם הגדרים, וא"כ לא הוי כלל מצוה

על האשה אלא על הבן (שהאס-האשה עומדת במקומו) וכיון שהבן הוא איש ואינו פטור ממעשהז"ג, גם האם לא תפטור מטעם זה. דהריטב"א סבר, דפטור מעשהז"ג הוא בעיקר המחויב ולא במבצע המצוה.

והתוסי' קידושין כ"ט. ומגילה כ"י. סברו דגם בכה"ג שייך לפטור מצד מעשהז"ג דלדידם פטור זה הוי פטור במבצע את המצוה וסוף סוף האם מבצעת, ולכן חפשו טעמים אחרים למה אין להשתמש כאן בפטור של מעשהז"ג.

ובזה יובנו גם דברי הגר"ח. דמה שמילה בזמנה דוחה שבת, זה מצינו רק במי שמחויב מצד עצמו. דגם האב שמל את בנו הוא בעצם ממלא מקומו של הבן שחייבתו תורה למול את עצמו וכל עוד הוא קטן האב קאי במקומו ומקיים בשבילו את אותה מצוה.

אבל האדון שמל את עבדיו שאמן לא טבלה, א"כ כל החיוב רק מצד האדון, דהעבד אכתי נכרי הוא ולא שייך במצוות. ובמצות מילה כי האי, לא מצינו שתדחה את השבת, דאינה מצות מילה שבגופו.

ולפ"ז יתכן דאם הבן אינו מצווה במילה, גם האב לא יהיה מצווה למולו. ואמנם בבן שוטה או חרש יש לדון כיון שסיבת הפטור משום שאין בו דעת, והרי גם קטן פטור בגלל חסרון הדעת ומ"מ העמידה תורה את האב במקומו, וא"כ יעמוד במקום בנו הקטן אף כשהבן גם חרש או שוטה. אבל בבן סומא למ"ד דסומא פטור מן המצוות, לא יהיה גם האב חייב למולו, דהרי הוא עומד במקומו. וצ"ע. (עיין גם בספר כלי חמדה שדן בכה"ג.)